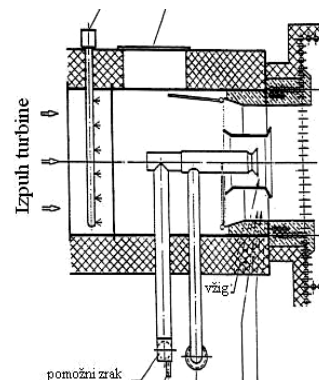

Слика 8.6. Котао утилизатор са додатним ложиштем

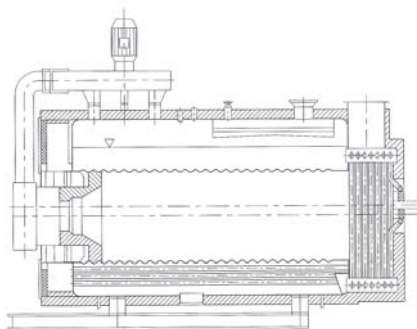
Специјалан горионик

8.2.2. Подела котлова по воденој запремини

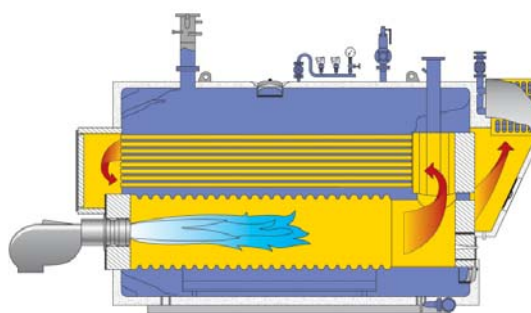
Према запремини воде коју садрже по јединици капацитета или грејне површине котлови се могу поделити на две велике групе: котлове са великом и котлове са малом воденом запремином.

Групи *котлова са великом воденом запремином* припадају, пре свега, топоводни и парни цилиндрични котлови са пламеном и димним цевима, такозвани стимблок (steambloc) котао. Њихова основна одлика је велика топлотна акумулациона способност, која омогућује брзо прилагођавање капацитета котла потрошњи (сл. 8.7а; 8.7б).

Котловима са малом воденом запремином припадају оне конструкције парних котлова код којих мешавина паре и воде струји кроз цевне системе различитих конструкција. Овакви котлови имају малу акумулациону способност, па се теже прилагођавају наглим и већим променама капацитета (сл. 8.2; 8.4).

Слика 8.7а. Цртеж котла са великом воденом запремином

Слика 8.7б. Слика котла са великом воденом запремином

8.3. УРЕЂАЈИ И ЛОЖИШТА ЗА САГОРЕВАЊЕ ГОРИВА

Задатак уређаја за сагоревање је да омогуће претварање хемијске енергије горива у топлотну енергију продуката сагоревања. Они представљају саставни део ложишта и утичу на његову концепцију, тако да се у извесним случајевима не може одредити јасна граница између њих.

Без обзира на многобројне конструкције уређаја за сагоревање и ложишта које су развијене у складу са применом разноврсних горива у котловима различитих капацитета, они морају да обезбеде: што потпуније сагоревање горива, што мање прљање ложишта и грејних површина котла, велику сигурност при раду, могућност лаког и једноставног опслуживања и брзог регулисања оптерећења.

Најважнији, а уједно и најтеже остварљив, је први захтев за што потпунијим сагоревањем горива. Он се најлакше може спровести код уређаја за сагоревање гасовитог, а донекле и течног горива. При сагоревању чврстог горива, без обзира што први захтев остаје најважнији, сваки од осталих захтева може да има пресудну улогу.

8.3.1. Горива

Гориво је материја која на повишеној температури при спајању са кисеоником ослобађа одређеном брзином енергију молекуларне везе у виду топлотне енергије која се размењује са околином. Ова хемијска реакција назива се сагоревањем и обично је праћена пламеном.

Да би се нека материја користила као гориво постављају се и следећи услови: да се у природи налази у великим количинама, да је јефтина, да је погодна за транспорт и складиштење, да се пали на релативно ниској температури и да сагорева у присуству кисеоника из ваздуха а да су гасовити продукти и чврсти остаци сагоревања нешкодљиви.

Основни извор за производњу топлоте представљају органска горива природног порекла или такозвана фосилна горива, а после Другог светског рата појавило се и нуклеарно гориво.

Према агрегатном стању, горива се деле на чврста, течна и гасовита, а по постанку могу да буду природна и вештачка.

Природна чврста горива су дрво, тресет, угаљ и уљни шкриљци, као и разни остаци из индустрије и сеоских домаћинстава (семенке сунцокрета, пиљевина и ивер, слама и слично) за које је у новије време одомаћен израз биомаса. Поред тога, као гориво може да се користи и градско смеће.

У вештачка чврста горива убрајају се продукти процеса оплемењивања угљева, као што су кокс, полукокс, брикети и тако даље.

Једино природно течно гориво је нафта, док се разни деривати дестилације нафте (мазут, дизел гориво, бензин) сматрају вештачким течним горивима. Исто тако, у вештачка течна горива се могу убројити и продукти дестилације угља или дрвета (катран), као и разне материје које настају у неким индустријским процесима, као што су, на пример, сулфатни и сулфитни луг у процесу прераде целулозе.

Природно гасовито гориво је земни или природни гас док се вештачким гасовитим горивима могу сматрати светлећи гас, коксни гас, гас високих пећи и тако даље.

8.3.2. Уређаји и ложишта за сагоревање чврстог, течног и гасовитог горива

Према врсти коришћеног горива постоје уређаји за сагоревање чврстог, течног и гасовитог горива. Коришћење течног и гасовитог горива за сагоревање у парним котловима није препоручљиво, како са гледишта националне економије, тако и због могућности њихове економичније примене изван енергетике. Поред тога, течно гориво и природни гас су непромењеног квалитета, па пројектовање парних котлова за њих више не представља технички проблем.

8.3.2.1. Чврста горива

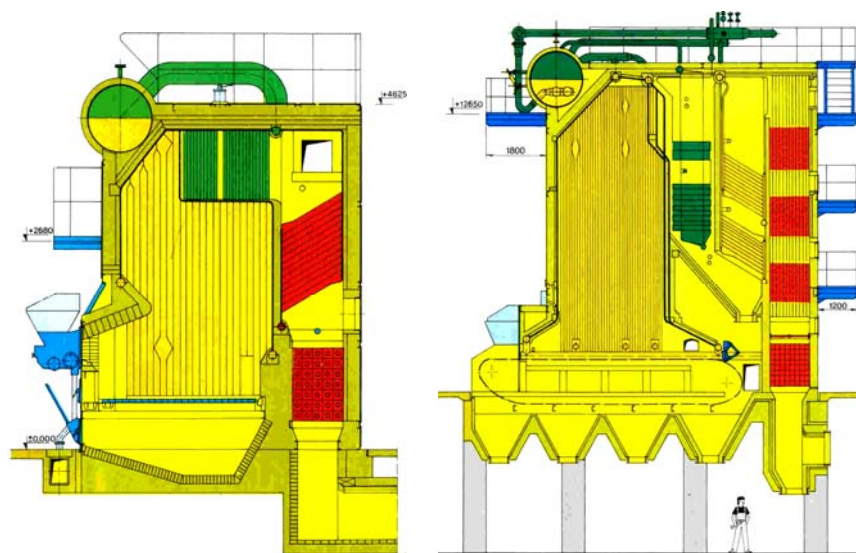
Чврста горива се драстично разликују по саставу и квалитету, тако да је за њихово сагоревање развијено више система код којих су примењени различити уређаји. Системи сагоревања чврстих горива су: систем сагоревања у слоју, систем сагоревања у лету, систем сагоревања у вртлогу и систем сагоревања у лебдећем (флуидизованом) слоју.

Уређаји за сагоревање чврстог горива у слоју

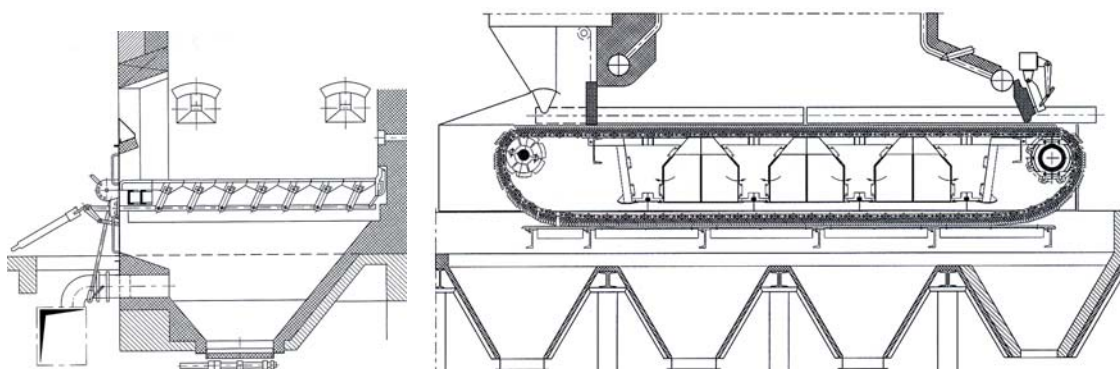
Систем сагоревања у слоју састоји се у томе што се на уређају одређене конструкције, који се назива решетка, формира слој горива у коме се стварају такви услови да оно може несметано и економично да сагорева (сл. 8.8). Сагоревање чврстог горива у слоју је најстарији начин сагоревања, тако да постоји велики број конструкција решетки и начина њихових подела.

Решетке за сагоревање чврстог горива у слоју, поред осталог, могу се поделити према конструкцији на две основне групе: равне и косе.

Равне решетки могу бити непокретне и покретне, такозване ланчане решетки у облику бескрајне траке (сл. 8.9). Непокретне решетки се могу ложити ручно или механизовано. Механизовано ложење се примењује и код покретних решетки. Уређаји за механизовано ложење се називају убацивачи, који могу да буду: механички, пнеуматски или комбиновани – пнеумомеханички.

Слика 8.8. Котлови са уређајима за сагоревање чврстог горива у слоју – равне решетки
 $(D = 0,556 \text{ kg/s}, p = 14 \text{ bar}, t = 195,04 \text{ }^{\circ}\text{C})$ $(D = 6,95 \text{ kg/s}, p = 16 \text{ bar}, t = 350 \text{ }^{\circ}\text{C})$

Слика 8.9. Уређаји за сагоревање чврстог горива у слоју – равна непокретна и покретна решетка